

İSTANBUL TUZLA GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARET RAPORU

Rapor No:
2023/16

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 02.05.2023 tarih ve 2023/354 sayılı kararı ile oy birliği ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	ii
I. GİRİŞ	1
II. GENEL BİLGİLER	2
A. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER.....	2
B. MERKEZ PERSONELİ	3
C. MERKEZDE KALAN ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILANLAR.....	6
III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	6
A. MERKEZE KABUL, YERLEŞTİRME VE BİLGİLENDİRME PROSEDÜRLERİ ..	7
B. YÖNETİM, PERSONELİN TUTUMU VE ŞİKÂYET PROSEDÜRLERİ	8
C. FİZİKSEL KOŞULLAR.....	10
D. SAĞLIK HİZMETLERİ, COVID-19 PANDEMİSİNE YÖNELİK TEDBİRLER VE PSİKO-SOSYAL SERVİS.....	12
E. BESLENME	13
F. SOSYAL FAALİYETLER, GÜNLÜK YAŞAM VE EĞİTİM.....	14
G. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM	15
H. GÜVENLİK	16
IV. TAVSİYELER	17

KISALTMALAR

AİÖK (CPT) : Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezayı Önlenme Komitesi (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)

BMMYK : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

COVID-19 : Yeni Koronavirüs Hastalığı

m² : Metrekare

OPCAT : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol

TİHEK : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu

UÖM : Ulusal Önleme Mekanizması

YUKK : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanun ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokol'ün amacı: *“Bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. Kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı yerlerden birisi olan geri gönderme merkezleri dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'ndan (YUKK) almaktadır. YUKK'nin 58'inci maddesine göre; *“(1) İdari gözetime alınan yabancılar, geri gönderme merkezlerinde tutulurlar. (2) Geri gönderme merkezleri Bakanlık tarafından işletilir. Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebilir. (3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”*

5. 22/4/2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren “Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik”in 3/1-ç bendine göre; *“Geri gönderme merkezi: İdari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye*

Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri” ifade eder.

6. Anılan görevin icrası kapsamında 13/10/2022 tarihinde İstanbul Tuzla Geri Gönderme Merkezine¹ **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; Kurul Üyesi ..., Koordinatör ..., Koordinatör ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ..., ..., ... ile Liberal Düşünce Topluluğu temsilcisi ..., Mülteciler Derneği Temsilcisi ..., Sığınmacı Hakları Platformu Temsilcisi ..., bir doktor ve bir psikolog yer almıştır.

7. Ziyaret, ilk olarak Merkez İdaresi² ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede, ziyaret heyeti tarafından ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiş; İdare'den ise Merkezin işleyişi ile mevcut durumu, personel, Merkezde barındırılan yabancılar hakkında bilgiler edinilmiştir. Ön görüşmenin ardından Ziyaret Heyetinin bizatihi belirlediği odalar ziyaret edilerek yabancılar ile Merkez personeli bulunmaksızın özel görüşmeler yapılmıştır. Görüşme gerçekleştirilen yabancılar, TİHEK ve ulusal önleme mekanizması görevi hakkında genel bilgiler verilmiş; ziyaretin amacı, kapsamı ve kişisel verilerin gizliliği korunarak ziyaret neticesinde bir rapor hazırlanacağı açıklanmıştır. Akabinde revir, spor sahası, avukat görüşme odaları, etkinlik odası gibi ortak alanlar yerinde incelenmiştir. Ziyaret, İdare ile yapılan son görüşme ile sonlandırılmış ve bu görüşmede ziyarete ilişkin edinilen ilk gözlem ve tespitler İdare'ye iletilmiştir. Merkezdeki bina ve eklentilerin tümüne erişimin sağlanmasında, yabancılarla görüşülmesinde, bilgi ve belgelerin paylaşılmasında İdare Ziyaret Heyeti ile iş birliği içinde hareket etmiştir.

8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 18/1/2022 tarihli ve 2022/43 sayılı Kararı ile Başkanlık Makamınının 11/10/2022 tarihli ve 14677 sayılı oluruna istinaden İstanbul Tuzla Geri Gönderme Merkezine 13/10/2022 tarihinde gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. GENEL BİLGİLER

A. MERKEZE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

² Bundan sonra kısaca İdare olarak ifade edilecektir.

9. 11/12/2018 tarihinde faaliyete başlayan Merkez; toplam 24953 m² alanda hizmet vermektedir.

10. Merkez prefabrik yapılardan oluşmaktadır. Merkezde etkinlik odası, yemekhane, ibadethane, futbol ve basketbol sahası, çocuklar için oyun parkı, revir, iki aile odası, üç avukat görüş odası, konsolosluk görüş odası bekleme salonu, televizyon odası, mutfak ve çamaşırhane bulunmaktadır.

B. MERKEZ PERSONELİ

11. Merkezde jandarma personeli hariç olmak üzere toplam 101 personel görev yapmaktadır.

12. 24 güvenlik personeli ve 82 jandarma personeli iç güvenlikten sorumlu iken; dış güvenlik ve sevk hizmetlerinde görev yapan jandarma personelinin sayısı 36'dır.

13. Merkezde, "Düzensiz Göçmenlerin Yönetimi, Kabulü ve Barınması Konusunda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Desteklenmesi Projesi" kapsamında görevlendirilen Farsça, Almanca, İngilizce ve Arapça bilen dört tercüman görev yapmakta olup kadrolu tercüman bulunmamaktadır. İhtiyaç halinde tercümanlık hizmeti satın alınmaktadır. Ayrıca; avukatlık ve noterlik hizmetleri için eğer ihtiyaç varsa yeminli tercümanlar Merkeze alınmaktadır.

14. Merkez personelinin dağılımı tabloda gösterilmektedir:

	CİNSİYET		EĞİTİM DURUMU				KADRO DURUMU		Genel Toplam
	Erkek	Kadın	Lisans	Ön Lisans	Lise	Orta Okul	Kadrolu	Sözleşmeli	
Merkez Müdürü	1		1				1		1
Merkez Müdürü Vekili	1		1				1		1
Düzensiz Göç Çalışma Grup Başkanı	1		1				1		1
İl Göç Uzmanı	18	1	19				19		19
V.H.K.İ		1	1				1		1
Hizmetli	3					3	3		3
Memur	1				1		1		1
Çevre Mühendisi	1		1				1		1

Büro Personeli	1		1				1		1
Programcı	1			1			1		1
Gıda Mühendisi		1	1					1	1
Psikolog		2	2					2	2
Polis Memuru	12		11	1			12		12
Tercüman	3	1	4					4	4
Görüşmeci	6		1	1	4			6	6
Teknik Personel	2			1	1			2	2
Koruma ve Güvenlik Personeli	24		6	4	14		24		24
Temizlik Personeli	16				16		16		16
Şoför	4				3	1	2	2	4
GENEL TOPLAM	95	6	50	8	39	4	84	17	101

	Destek Hizmetleri Çalışma Grubu	Düzensiz Göç Çalışma Grubu	Güvenlik	İdareci	Psiko-sosyal Destek Grubu	Teknik	Temizlik	Ulaşım	Genel Toplam
Merkez Müdürü				1					1
Merkez Müdürü Vekili				1					1
Düzensiz Göç Çalışma Grup Başkanı				1					1
İl Göç Uzmanı		19							19
V.H.K.İ		1							1
Hizmetli	1	1				1			3
Memur		1							1
Çevre Mühendisi	1								1
Büro Personeli		1							1

Programcı	1								1
Gıda Mühendisi		1							1
Psikolog					2				2
Polis Memuru		12							12
Tercüman		4							4
Görüşmeci		6							6
Teknik Personel						2			2
Koruma ve Güvenlik Personeli			24						24
Temizlik Personeli							15	1	16
Şoför								4	4
GENEL TOPLAM	3	46	24	3	2	3	15	5	101

15. Personelin aldığı eğitimler şu şekildedir:

EĞİTİM ADI	KONUSU	EĞİTİME KATILMIŞ MESLEK GRUPLARI
Koruma ve Güvenlik Personeli Temel Eğitimi	GGM Güvenlik İşleyişi, Tanımlar ve Müdahale Şekilleri	Koruma ve Güvenlik Personeli
Temel Eğitim	Hassas Gruplara Mensup Bireylerle İletişim	Tüm Personel
Yangına Müdahale Eğitimi	Yangın Esnasında Yapılacaklar ve Müdahale Yöntemleri	Koruma ve Güvenlik Personeli / Sürekli İşçi Personeli
Acil Durum Müdahale Eylem Planı	Acil Durumlarda Görevli Personellerin Belirlenmesi ve Tahliye Planlaması	Koruma ve Güvenlik Personelleri / Sürekli İşçi Personeli
İnsan Hakları Eğitimi	İnsan Haklarının Korunması	Koruma ve Güvenlik Personeli
Mevzuat Eğitimi	Sınır Dışı İşlemleri İle İlgili Görev Alanımıza Giren Mevzuat Kapsamındaki Eğitimler	Tüm Personel

C. MERKEZDE KALAN ÖZGÜRLÜĞÜNDEN MAHRUM BIRAKILANLAR

16. Merkez kapasitesi 700'dür ve ziyaret tarihi itibariyle Merkezde 388 yabancı idari gözetim altında bulunmaktadır.

17. Merkezde yalnızca erkek yabancı barındırılmaktadır. Ziyaret tarihi itibariyle çocuk, yaşlı ve engelli yabancı bulunmamaktadır.

18. Ziyaret tarihinden önceki üç haftaya kadar yalnızca Afgan uyruklu yabancı barındırılan Merkezde, yapılan değişiklik neticesinde artık çeşitli uyruktan idari gözetim altında bulundurulan ve adli işlem görmüş yabancıların kaldığı dile getirilmiştir. Ziyaret tarihi itibariyle Merkezde bulunan 388 yabancıya ait uyruk dağılımı şu şekildedir:

UYRUK	MEVCUT SAYI
Türkmenistan	104
Suriye	55
İran	30
Filistin	23
Pakistan	18
Özbekistan	17
Ürdün	13
Rusya	13
Diğer	115
TOPLAM	388

19. Ziyaret tarihi itibariyle 2022 yılında idari gözetim altında bulunan yabancılardan 370'inin Merkeze teslim edilmeden önce kolluk görevlilerince adli işlem gördüğü dosyasından anlaşılmaktadır.

20. Son bir yıl içerisinde; 9.946 yabancı hakkında sınır dışı etme kararı alınmış, 9.694 yabancı gönüllü geri dönüş kapsamında ülkesine sınır dışı edilmiştir.

III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. MERKEZE KABUL, YERLEŞTİRME VE BİLGİLENDİRME PROSEDÜRLERİ

- 21.** Hakkında sınır dışı etme kararı olan yabancılar, alınan idari gözetim kararı çerçevesinde Merkezde barındırılmaktadır.
- 22.** Yabancılara ait ziynet eşyaları ve paraların saklanması için çelik kasalar kullanıldığı; rastgele kontrol edilen dolaplarda yabancılara ait kişisel eşyaların bulunduğu görülmüştür.
- 23.** Merkeze gelen yabancıların üst araması jandarma personeline el dedektörü ve X-ray cihazı ile yapılmaktadır.
- 24.** Merkeze alınan yabancıların parmak izleri sorgulanmakta olup kayıtları mevcut ise bu bilgilere göre kimlik bilgileri yeniden düzenlenmektedir. Varsa pasaport veya kimlik bilgilerine göre, yoksa yabancıların beyanına göre bilgileri işlenmektedir. GöçNet veri tabanında Merkeze giriş yapan tüm yabancıların bilgileri tutulmaktadır.
- 25.** Merkezde kaldığı sürece sahip oldukları haklar, sorumluluklar ve geri gönderme prosedürü hakkında tercüman eşliğinde yabancılara bilgi verildiği; yabancıların Merkeze kabulü sırasında teslim-tesellüm tutanağı, sınır dışı ve idari gözetim tebligat formu, değerlendirme formu, üst arama tutanağı, emanet alma tutanağı, düzensiz göçmen mülakat formu, ön değerlendirme formu ve detaylı değerlendirme formu düzenlendiği görülmüştür.
- 26.** Merkezde kalan yabancılar tarafından, tercüme işlemlerinin diğer yabancılar tarafından yapıldığı, Merkezde tercüman sıkıntısı olduğu, bilgilendirme konusunda eksiklikler yaşandığı ifade edilmiştir.
- 27.** Merkezin ortak alanlarında yedi farklı dilde adli yardım ve hukuki haklara dair dijital ve dijital olmayan bilgilendirme panoları, COVID-19'a dair Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde afiş ve broşürler olduğu görülmüştür.
- 28.** İdare tarafından, Merkeze kabul edilen yabancıların uyruk, akrabalık ve yaş gibi durumları gözetilerek odalara yerleştirme işlemlerinin gerçekleştirildiği; yabancılar oda değişikliği talep ettiğinde oda, yatak ve güvenlik durumuna göre değerlendirme yapılarak yer değişikliği sağlandığı aktarılmıştır.
- 29.** İdare tarafından, COVID-19 tedbirleri kapsamında Merkeze gelen yabancılara maske ve hijyen malzemeleri verildiği, semptom gösteren yabancılara test yaptırıldığı, test sonucu pozitif çıkan yabancıların hastaneye sevk edildiği ya da İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü³ tarafından

³ Kısaca İl Sağlık Müdürlüğü olarak ifade edilecektir.

görevlendirilen sağlık personeline durumunun Merkez içerisinde ayrı bir odada takip edildiği aktarılmıştır.

30. İdare yabancıların genel kalış sürelerinin sekiz ve on dört gün arasında değiştiğini, altı aylık idari gözetim süresi uzatılan kişi bulunmadığını belirtmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmelerde bu durum Ziyaret Heyeti tarafından teyit edilmiştir.

31. Ziyaret tarihi itibarıyla 2022 yılında idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilen⁴ yabancı sayısının 655, 2021 yılında 412 olduğu belirtilmiştir.

32. İdare tarafından geri gönderme yasağı kapsamında kalan ve özel durumu olan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmadığı, seyahat etmesine engel durumu olan yabancılar hakkında da engel durumu ortadan kalkıncaya dek sınır dışı etme kararı alınmadığı aktarılmıştır. Söz konusu yabancılar için idari gözetime alternatif yükümlülükler getirildiği ve işlemlerinin öncelikli olarak tamamlandığı belirtilmiştir.⁵

B. YÖNETİM, PERSONELİN TUTUMU VE ŞİKÂYET PROSEDÜRLERİ

33. Ziyaretin başında kampüs alanı içindeki bahçede yaklaşık 80 yabancıların soğuk havada yerde oturmuş halde beklediği görülmüş, kendileriyle görüşülen yabancılar 1 saattir beklediklerini dile getirmişlerdir. İdare tarafından bu kişilerin kolluk kuvvetleri tarafından yakalanan ve işlemlerinin yapılması amacıyla ilgili merkeze gönderilmeyi bekleyen yabancılar olduğu, otobüsler ile transfer edilecekleri aktarılmıştır.

34. Merkezin yemekhane, bahçe, etkinlik salonu gibi ortak alanlarında dilekçe ve şikâyet kutuları bulunduğu, bazı kutuların yanında kâğıt ve kalem yer almadığı, incelenen kutularda dilekçe bulunmadığı görülmüştür. İdare tarafından; dilekçelerin haftalık olarak toplandığı,

⁴ 11/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK) "İdari gözetime alternatif yükümlülükler" başlıklı 57/A sayılı maddesinin birinci fıkrasına göre: "57 nci maddenin ikinci fıkrasında sayılan yabancılara ya da idari gözetimi sonlandırılan yabancılara aşağıdaki idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilebilir: a) Belirli adreste ikamet etme b) Bildirimde bulunma c) Aile temelli geri dönüş ç) Geri dönüş danışmanlığı d) Kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma e) Teminat f) Elektronik izleme."

⁵ YUKK 55 sayılı maddesine göre: "54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz: a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar b) Ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler c) Hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar ç) Mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları d) Tedavileri tamamlanuncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları."

gerekli önlemlerin alındığı ve aylık olarak İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne raporlandığı dile getirilmiştir.

35. Son beş yıl içinde iki yabancının işkence ve kötü muamele iddiasında bulunduğu, iddialara ilişkin olarak adli ve idari soruşturma başlatıldığı; soruşturmaların devam ettiği belirtilmiştir.

36. Kendileriyle görüşüldüğünde bazı yabancılar kötü muamele gördüklerini dile getirmiştir. İddialardan birine konu olan ve kapısında “Tadilattadır” yazan bir oda Heyet tarafından incelenmiştir. Bu odadaki kameranın üstünün naylonla ve bantla kapatılmış olduğu görülmüştür. Kameranın neden kapalı olduğunun sorulması üzerine söz konusu odanın jandarma personeli tarafından giyinme odası olarak kullanıldığı öğrenilmiştir. Heyet tarafından bu durumun odanın kapısında belirtilmesi gerektiğinin değerlendirildiği ve uygun bir noktaya odaya giriş ve çıkışları gösterecek bir kamera yerleştirilmesinin uygun olacağı bildirilmiştir. Diğer kötü muamele iddiaları üzerine ise, iddialarda söz edilen tüm alanlara ilişkin kamera kayıtları incelenmiş, görüntülerde herhangi bir kötü muameleye rastlanmamıştır. İdare hiç kimseye kötü muamelede bulunulmadığını, işkence ve kötü muameleye kurumsal bir müsamaha gösterilmediğini ve daha önce bir jandarma personelinin bu sebeple açığa alındığını bildirmiştir.

37. Gönüllü geri dönüş kapsamında yabancılara görevli personel tarafından tercüman eşliğinde detaylı bilgilendirme yapıldığı, ülkesine ya da üçüncü bir ülkeye gitmek isteyen yabancı ile birlikte gönüllü geri dönüş formları düzenlendiği, formlardaki ilgili maddelerin tercüman eşliğinde tek tek açıklanarak okunduğu, Kızılay’ın ilgili yetkilileriyle birlikte formların imzalandığı ve Valilikçe onaylandığı belirtilmiştir.

38. 8/2/2022 tarihinde bir adet firar olayı yaşandığı belirtilmiştir.

39. Merkezde idari yönden disiplin cezası verilmediği, düzen bozucu eylemleri önlemek amacıyla oda ya da ada değiştirme gibi tedbirler uygulandığı, suç kapsamına giren bir durum olduğunda adli süreç başlatıldığı İdarece ifade edilmiştir.

40. İdare tarafından Merkezde ulaşım hizmetinin araç kiralama yöntemiyle temin edildiği aktarılmıştır.

41. İdari işlemlerin aksamadan yerine getirilmesi için il göç uzmanı ve büro personeline, Psiko-sosyal Servis faaliyetlerinin artırılması amacıyla psikolog ve sosyal çalışmacıya, yemek ve tercümanlık hizmetlerinin aksamadan yerine getirilmesi için gıda mühendisi ve tercümana, güvenlik hizmetlerinin aksamadan yerine getirilmesi için güvenlik personeline ihtiyaç duyulduğu İdare tarafından dile getirilmiştir.

C. FİZİKSEL KOŞULLAR

42. Prefabrik odalarda kalan yabancılar tesadüfi örneklem yoluyla seçilerek ziyaret edilmiştir. Yabancıların küçük bir penceresi ve üç adet iki katlı ranzası olan odalarda, altışarlı gruplar olarak kaldığı, odalarda banyo ve tuvaletin mevcut olduğu, ziyaret sırasında kapılar açıldığında odalardan ağır bir koku geldiği, zemin döşemelerinin tahrip olduğu ve bu problemlerin insan sağlığı için sorunlu olduğu görülmüştür. İdare, bu durumun Merkezde uzun bir süredir tadilat olduğu için pek çok odanın kullanılamamasından kaynaklandığını aktarmıştır.

43. İdareden alınan bilgilere göre odaların yatay uzunluğu altı metre, dikey uzunluğu yedi metre olup her bir oda toplam 42 m²'dir. Odaların yüksekliği ise 275 santimetredir.

44. Yabancıların odalarında herkese ait ayrı dolap olduğu, ancak bazı dolapların kullanıma elverişli olmadığı, kapaklarının ve raflarının kırık olduğu, içlerinin temiz olmadığı görülmüştür.

45. İdare tarafından, ortak alanların ve boşalan odaların temizliğinin temizlik şirketi personeline yapılırken yabancıların kaldığı odaların temizliğinin kendilerine verilen temizlik malzemeleriyle yabancılar tarafından yapıldığı dile getirilmiştir. Yabancılar temizlik malzemesi ve temizlik fırçası olmadığı ve bu durumdan rahatsız olduklarını dile getirmiştir. Ziyaret sırasında odaların ve tuvalet-duş alanının pis olduğu, yerde ve duvarlarda çeşitli lekeler olduğu tespit edilmiştir.

46. İdare ziyarete kabul edilen her bir yabancıya içinde diş fırçası, diş macunu, şampuan, el sabunu, terlik bulunan hijyen kiti verildiğini ifade etmiştir fakat yabancılarla yapılan bireysel görüşmelerde hijyen paketi verilmemiş yabancılar olduğu tespit edilmiştir. Yabancılardan yalnızca birinde terlik olduğu, diğer yabancıların bağcıkları alınmış ayakkabılar giydiği görülmüştür. Bazı yabancılar tıraş olamadıklarını, hijyen kiti ve terlik verilmediğini aktarmışlardır. İdare, hijyen kiti ve terlik alamadığını söyleyen yabancıların Merkeze dün dışarıdan gelenler ya da Emniyet Birimi'nden gelenler ve henüz kendileriyle görüşülmemiş olanlar olabileceğini dile getirmiştir. Bununla beraber hijyen kiti ve terlik alanların imza listesi tarafımıza gösterilmiştir. İdare on beş günde bir jilet dağıtıldığını ve Jandarma gözetiminde kullanıldıktan sonra jiletlerin tekrar toplandığını aktarmıştır. İdare Salı günleri hijyen kiti dağıtıldığını belirtmiştir.

47. Ziyaret sırasında odalarda canlı ve ölü böceklerin olduğu tespit edildiği için Merkezde haşerat sorunu olduğu görülmüştür. İdare tarafından altı ayda bir böcek ilaçlaması yapıldığı aktarılmıştır. Heyet tarafından ilaçlama yapıldığı anlaşılmış, ancak ilaçlamalar arasındaki sürenin çok uzun olduğu ve temizliğin yeterli düzeyde yapılmadığı değerlendirilmiştir.

48. Odalarda nevresimlerin, yastıkların ve battaniyelerin eksik olduğu görülmüştür. Bazı yatakların ise kırık ve yatılmaz durumda olduğu tespit edilmiştir. Yabancılar tarafından mevcut nevresim ve battaniyelerin kendileri geldiğinde değiştirilmediği ve önceki kullanan yabancından kalan eşyalar olduğu belirtilmiştir. İdare, her hafta karşılıklı imza alarak nevresimlerin yıkandığını, on beş günde bir battaniyelerin değiştirildiğini dile getirmiş, çarşaf eksiklerinin olduğunu kabul ederek temin edileceğini belirtmiştir. Ziyaret esnasında çarşaf şikâyeti olan yabancılara temiz çarşaf verildiği görülmüştür.

49. Merkezde iki adet çamaşırhane bulunmakta olup, çamaşırhanelerde sanayi tipi çamaşır, kurutma, ütü ve katlama makinelerinin mevcut olduğu görülmüştür. Bununla beraber, bazı yabancılar çamaşırlarını lavaboda yıkadıklarını dile getirmişlerdir. Ziyaret sırasında makinelerde yabancılara ait kıyafetlere rastlanmamıştır. Personel tarafından Çarşamba ve Perşembe günleri nevresimlerin yıkanma ve dağıtım hizmeti verildiği; Cuma günleri ise kıyafet yıkama hizmeti verildiği belirtilmiş olup bu durum doğrulanamamıştır. Ayrıca, yıkanmış battaniyelerin istiflenmiş olduğu görülmüştür.

50. Isınmanın klima ve kaloriferler ile; aydınlatmanın ise floresan ve led lambalar ile sağlandığı görülmüştür.

51. Yabancılar 24 saat sıcak ve soğuk suya erişebildiklerini ifade etmişlerdir.

52. Merkezde bir adet engelli odası bulunmaktadır. Engelli odası giriş katında olup erişilebilirlik açısından bu durumun olumlu olduğu değerlendirilmiştir. Odanın girişinde engelli rampası bulunduğu, odada koltuk deneği, yürüteç, tekerlekli sandalye gibi ortopedik ürünler bulunduğu, yatağın normal yataklara göre daha alçak olduğu görülmüştür. Tuvalet ve banyo alanında tutamaçlar bulunduğu, bununla beraber odanın içinde tuvalet ve banyo alanının kapısı açıldığında yüksek bir basamak mevcut olduğu görülmüş, bu durumun erişilebilirlik açısından uygun olmadığı değerlendirilmiştir.

53. Merkezde iki adet engelli asansörü bulunmakla beraber, asansörlerin kartlarının bozuk olduğu ve çalışmadığı tespit edilmiştir.

54. Haftanın her günü sabah 8:30 ila akşam 19:30 arasında hizmet vermekte olan bir kantin bulunmaktadır. Merkezde bulunan kantinde gıda ürünleri, kişisel hijyen ürünleri, futbol topu gibi spor malzemeleri, kıyafet, terlik satılmaktadır. Kantinde satılan ürünlerin satış fiyatlarıyla birlikte listesinin gıda mühendisinin de yer aldığı komisyonca oluşturulduğu, oluşturulan listenin market fiyatlarıyla karşılaştırılarak İdarenin onayına sunulduğu ve listenin son halinin tüm yabancıların görebileceği şekilde kantinde bulunan servis penceresine asıldığı belirtilmiştir.

55. İdare tarafından kıyafet, mama, çocuk bezi, süt, hijyen ürünleri gibi temel yaşam malzemelerinin talep doğrultusunda Merkez tarafından karşılandığı; yabancıların ihtiyaçlarının karşılanması noktasında Kızılay, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü gibi kurumlardan da destek alındığı aktarılmıştır.

D. SAĞLIK HİZMETLERİ, COVID-19 PANDEMİSİNE YÖNELİK TEDBİRLER VE PSİKO-SOSYAL SERVİS

56. Merkezde revir bulunmaktadır. Revirde; 24 saat İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen bir doktor ve bir hemşire çalışmaktadır.

57. Yabancıların hastaneye sevklerinin Merkeze tahsis edilmiş araçlarla ve acil durumlarda 112 Acil Sağlık Birimine ait ambulanslarla yapıldığı ifade edilmiştir. Bu zamana kadar gecikme yaşanmadığı Merkezde görevli doktor tarafından dile getirilmiştir.

58. Ziyaret Heyetinde görevli doktor tarafından, acil müdahale çantası ve gerekli ekipmanlarda eksik olmadığı ifade edilmiştir.

59. Merkeze giren ve Merkezden çıkan yabancıların doktor kontrolünden geçtiği, doktorun uygun görmesi halinde yabancıların hastaneye sevk edildiği belirtilmiştir.

60. Sağlık personeli tarafından yabancıların çoğunluğu Türkçe bilmediği için muayene işleminin Türkçe bilen başka bir yabancı refakatinde yapılmakta olduğu ifade edilmiştir. Heyet sağlık personeli ile görüşmek için beklerken Türkçe konuşabilen bir yabancı, başka bir yabancı ile doktor arasında tercümanlık yaptığı görülmüştür.

61. Merkezde görevli doktor tarafından, yaz aylarında hijyen kurallarına uyulmadığı için uyuz vakaları tespit edildiği, kendisinin talimatları çerçevesinde gerekli önlemlerin alındığı ifade edilmiştir.

62. İdare tarafından bulaşıcı hastalığı olduğu tespit edilen kişilerin izole edildiği ve hastalıklarına ilişkin tedavi süreçlerinin başlatıldığı; ayrıca senede en az bir kere İl Sağlık Müdürlüğüne tarama testleri gerçekleştirildiği aktarılmıştır.

63. Doktor tarafından, yapılan işlemler ve hastaneye sevk talebi bulunan yabancılar hakkında yapılan tüm işlemlerin revir defterine kaydedildiği belirtilmiş, bu kapsamda tutulan sağlık kayıt defteri ve diğer ilgili kayıtlar incelenerek kayıt altına alınan bilgilerin düzenli olduğu anlaşılmıştır. Revir defterinde alerji tanısı ile ilaç yazılmış yabancıların yoğunlukta olduğu tespit edilmiş ve yabancılarla yapılan bire bir görüşmelerde, revir defterinde yer alan bilgilerle

tutarlı olacak şekilde sağlık sorunlarının cilt kaşıntısı ve kızarıklıklara ilişkin olduğu görülmüştür.

64. Heyet tarafından bir yabancının sağ el bileğinde hareket kısıtlılığı oluşturan şişlik olduğu görülmüş olup yabancı tarafından şişliğin Merkeze gelmeden önce güvenlik güçlerinin kelepçeli müdahalesi sırasında oluştuğu ifade edilmiştir. Yabancı, Merkeze ilk geldiğinde kendisine beraberindekilerle birlikte bir sağlık probleminin olup olmadığını sorulduğunu ama kendisinin durumunu belirtmediğini, sonrasında personele bileğindeki şişlik ve ağrıdan dolayı revire gitmek istediğini söylediğinde odasına geri gönderildiğini ifade etmiştir. Heyet tarafından yabancının ileri tetkik için hastaneye sevk gerekliliği yetkili kişilere bildirilmiştir.

65. Merkezde iki psikolog bulunmaktadır. İdare tarafından; durum ve risk değerlendirmesi yapmak, acil ihtiyaçları tespit etmek için ön değerlendirme formu doldurularak psikologların Merkeze gelen yabancılarla bağımsız şekilde görüşmeler yaptığı, ihtiyaç halinde detaylı değerlendirme formu doldurulduğu, özel ihtiyaç sahiplerinin tespit edildiği ve özel ihtiyaç sahibi yabancılarla düzenli görüşmelere devam edildiği, gerektiğinde yabancıların hastaneye sevkini gerçekleştirdiği, bununla beraber psikolog sayısının yetersiz olduğu aktarılmıştır. Psiko-Sosyal Servis Birimi personeli 48 saat içinde Merkeze gelen her yabancıyla görüştüğünü, iki personelin yetersiz olduğunu, görüşmelerin beş dakika sürdüğünü ve verimsiz geçtiğini dile getirmiştir.

E. BESLENME

66. Merkezde sabah kahvaltısı, öğle yemeği ve akşam yemeği verilmektedir. Sabah kahvaltısında paketlenmiş küçük somun ekmek ve reçel verildiği dile getirilmiştir. Odalarda fazla ekmeklerin dolapta ve yerde büyük poşetlerin içinde istiflenmiş olduğu görülmüştür.

67. Ziyaret sırasında plastik tabldot paketlerde yemeklerin dağıtımına çıkarıldığı; öğle yemeğinde sebze çorbası, patates yemeği, mantı, paket yoğurt ve paketlenmiş küçük somun ekmek verildiği görülmüştür.

68. İdare tarafından yemeklerin ihale ile hizmet alımı yapılarak temin edildiği ve Merkezde yapıldığı aktarılmıştır.

69. Merkezde yemekhane olduğu, ancak Valilik kararıyla yemeklerin bahçeye getirilerek kumanya olarak dağıtıldığı ifade edilmiştir. Yemekhane incelemesinde sağlık açısından sakıncalı bir durum tespit edilmemiştir.

70. Odada yeterli miktarda su olduğu görülmüş olup, yemekler konusunda şikâyetle bulunulmamıştır.

71. İdare hem servis personelinin hem de yemek hazırlığında görevli personelin sağlık raporlarının düzenli aralıklarla talep edildiğini, işe alım aşamasında personel özlük raporları ile çalışanların sağlık raporlarının istendiğini, hijyen kurallarına dikkat edilerek yemek dağıtımını yapıldığını belirtmiştir.

72. İdare tarafından günlük yemekhane kontrol formuyla ürünlerin gramaj, sıcaklık, kalori değerleri ve organoleptik (koku tat vb.) özelliklerinin kayıt altına alındığı, yemeklerin numune poşetleriyle dört °C’de en az 72 saat boyunca muhafaza altına alındığı, yemek firması tarafından gönderilen taslak menünün gıda mühendisince yemeklerin günlük kalori ihtiyacı ve şartnameye uygunluğunun değerlendirildiği ve menünün son halinin yemek firmasıyla paylaşıldığı, özel beslenme ihtiyacı bulunanların diyet, vejetaryen/vegan menülerden yararlandırıldığı aktarılmıştır.

F. SOSYAL FAALİYETLER, GÜNLÜK YAŞAM VE EĞİTİM

73. İdare dört beş odanın aynı anda havalandırma alanına çıktığını, havalandırma süresinin yemeklerden sonra 30 dakika olduğunu aktarmıştır. Yabancıların yemekten sonra 30 dakika havalandırma süresinden yararlandırıldığı Heyet tarafından da izlenerek teyit edilmiştir. Yabancılar telefon sırası bekledikleri için bu sürenin hem telefonla konuşmaya, hem sportif faaliyetlere hem de hava almaya yetmediğini, bir yabancı ise içeride yeterince hava alamadığını ve odalar havasız olduğu için kendisini kötü hissettiğini dile getirmiştir.

74. Yabancıların spor sahasında basketbol ve futbol oynadıkları görülmüştür.

75. Merkezde yabancılar tarafından yapılmış resimler ve boyanmış ahşap malzemelerin sergilendiği; masa, sandalye, kitaplık ve kutu oyunları, ahşap boyama malzemeleri, resim malzemeleri gibi gereçleri barındıran dolapların yer aldığı bir etkinlik odası bulunmaktadır. İdare tarafından etkinlik odasında okuma, boyama, resim, maket yapımı, filografi, puzzle, zekâ oyunları, dinleti ve görsel etkinlikler yapıldığı aktarılmıştır. Dolaptaki kitapların sayısı ve türünün yetersiz olduğu, genellikle yetişkinlere değil çocuklara hitap eden hikâye kitapları olduğu, yeterli sayıda Kur’an bulunduğu görülmüştür. Bir yabancı Kur’an istediğini ancak kendisine verilmediğini söylemiş olup talebi İdare’ye iletilmiştir.

76. Yabancı sirkülasyonunun hızlı olması ve personel yetersizliğinden dolayı İdare tarafından etkinlik odasının kullanılmadığı ifade edilmiştir. Yabancılar günlerinin verimsiz geçtiğini ve fazla aktivite yapmadıklarını dile getirmişlerdir.

77. İdare, ışıkların 18:00’de açıldığını ve 23:00’te kapatıldığını aktarmıştır.

G. DIŞ DÜNYA İLE İLETİŞİM

78. İdare yabancıların ikinci dereceye kadar olan akrabaları, avukatları, konsolosluk yetkilileri ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri ile gerek yüz yüze gerek ankesörlü telefonla iletişim kurabildiğini ve yabancıların ya da avukatının talebi üzerine notere erişim sağlayabildiğini ifade etmiştir.

79. Merkezin her bahçesinde dört adet olmak üzere toplam yirmi dört adet ankesörlü telefon bulunduğu, telefon kartlarının yabancıların Merkeze ilk girişlerinde ücretsiz şekilde dağıtıldığı, ayrıca kantinde telefon kartının satışının gerçekleştiği, telefon görüşmelerine ilişkin herhangi bir kısıtlama olmadığı, çok fazla telefon görüşmesi yapmak isteyen olduğunda belirli sıra ve süre sistemiyle görüşme yaptırıldığı ifade edilmiştir.

80. Merkeze kabul aşamasında yabancıların telefonları İdare tarafından alınmakta ve eşya muhafaza bölümünde muhafaza edilmektedir. Yabancılar aramak istedikleri kişilerin telefon numaralarını ezbere bilmediklerini ve telefonlarına erişemediklerinden iletişim kuramadıklarını ve yakınlarına nerede olduklarını haber veremediklerini ifade etmişlerdir. Bu yönde beyanda bulunan bir kişi, İdare tarafından elinden alınan cep telefonunun şarjının bittiğini, başına geleni bildirmek için arayacağı telefon numarasını ezbere bilmediği için telefonuna bakması gerektiğini, ancak şarj etmeye izin verilmediği için telefonuna bakamadığını ve ailesini arayamadığını ifade etmiştir. Bu durum görüşme esnasında İdare'ye iletilmiş, inceleme devam ederken İdare tarafından ilgili yabancıya telefonunu şarj etmesi için izin verildiği ve yabancıların ailesiyle görüşebildiği bilgisi Heyet'e aktarılmıştır.

81. Merkezde bir adet konsolosluk görüşme odası, üç adet avukat görüşme odası, iki adet ziyaret görüşme odası ve bir adet bekleme salonu olduğu görülmüştür.

82. 2021 yılında 11569, 2022 yılında 14963 yabancıların konsolosluk yetkilileriyle görüştüğü, 2022 yılında altı yabancıların adli yardım kapsamında avukat talep ettiği ve avukata eriştiği, 1234 yabancıların avukatı ile görüşme yaptığına ilişkin istatistik Heyet ile paylaşılmıştır.

83. Yabancıların Merkezde avukatlarıyla görüşmesi tatil günleri dışında ve mesai saatleri içinde sağlanmakta olup, gecikmesinde sakınca görülen durumlarda avukatın başvurusu üzerine İdare'nin onayıyla görüş sağlandığı belirtilmiştir. Çok fazla avukatın Merkeze aynı zaman diliminde geldiği durumlarda hak mahrumiyetine yol açmamak adına avukatların görüşmeleri en fazla üç yabancı ve on beş dakika süre limitleriyle sınırlandırılmış olup daha fazla yabancıyla görüşmek isteyen avukatın tüm avukatlar görüşmelerini bitirdikten sonra İdare'nin onayını alması gerektiği aktarılmıştır.

84. İdare tarafından avukat odalarında bulunan telefonla adli yardım kapsamındaki avukatların Adli Yardım Tercüme Destek Hattına bağlanabildiği, Merkezde bulunan tercümanların da avukat ve yabancı arasındaki iletişime yardım ettiği aktarılmıştır.

85. Merkeze giriş esnasında nizamiyede bekleyen on civarında avukatın olduğu görülmüştür. Avukat görüşme odasında bulunan avukatlarla ve noterle yaşadıkları sıkıntılar üzerine görüşme gerçekleştirilmiştir. Kendileriyle görüşülen avukatlar; nizamiyede personel sayısının artırılması nedeniyle durumun eskisine göre daha iyi olduğunu, ancak hala nizamiyede fazla sıra beklediklerini, müvekkilleriyle görüşmek için hem içeride hem dışarıda toplam iki saate yakın beklemek zorunda kaldıklarını, nizamiyede daha fazla sayıda ve hızlı bilgisayar kullanabilen memurlar bulunması gerektiğini, lokasyon olarak da Merkezin şehirden çok uzakta olduğunu ve otomobili olmayan birisi için ulaşımın zor olduğunu aktarmışlardır. Kendisiyle görüşülen noter; vekâlet işlemleri için Merkeze geldiğini, saatlerdir beklediğini, buraya gelmenin kendisi için yarım gününü ya da bir gününü buraya ayırmak anlamına geldiğini, personel sayısının yetersiz olduğunu aktarmıştır.

86. İdare nizamiyede önceden bir olan personel sayısının ikiye çıkartıldığını, nizamiyede avukatlar için bekleme alanı sağlanması hususunda İstanbul Barosu'nun destek olabileceğini belirtmiştir.

H. GÜVENLİK

87. İç güvenliğin özel güvenlik ve jandarma personeline; dış güvenliğin jandarma personeline sağlandığı görülmüştür. Merkezi tamamen çevreleyen ve üç metrelik yükseklikte beton duvar bulunduğu, duvarın üstünde üç metrelik tel örgü bulunduğu, tel örgünün üzerinde ise jiletli tel bulunduğu ve Merkezin güvenli olduğu görülmüştür.

88. İdare tarafından yabancıların kaldığı odalar ve idari odalar hariç olmak üzere kör nokta kalmayacak şekilde üç ay görüntü saklayabilen 145 tane normal kamera, dokuz tane 360 derece dönebilen hareketli kamera konumlandırıldığı, iki kameranın bozuk olduğu, kayıtların aksamadan devam edebilmesi için bir adet jeneratör bulunduğu aktarılmıştır. Kamera izleme odasında bir jandarma personelinin görev yaptığı görülmüştür.

89. Merkezde gün sonunda güvenlik görevlilerince sayım yapıldığı ifade edilmiştir.

90. Her ayın son haftası yabancıların üst, eşya ve odalarında arama yapıldığı; ayın herhangi bir gününde olmak üzere gerek görülen zamanlarda odalarda aylık habersiz arama yapıldığı; bununla beraber giriş ve çıkışlarda yabancıların üst ve eşyasında dedektör ve X-ray cihazlarıyla arama yapıldığı ifade edilmiştir.

91. Doğal afet, yangın, isyan gibi olaylara ilişkin her sene yenilenen ve Valilikçe onaylanan müdahale planları bulunmaktadır.

92. Merkezde yangın alarm sistemi bulunmaktadır.

IV. TAVSİYELER

93. Merkezde yabancıların çamaşırhane, tercümanlık gibi hizmetlerden haberdar olmaması ve İdare ile yabancılar arasında iletişim kopukluğu bulunduğu anlaşıldığından tercüman yardımı alınarak yabancıları istek ve taleplerinin dinlenmesi konusunda daha hassas davranılması,⁶

94. Ziyaretin başında kampüs alanı içindeki bahçede yaklaşık 80 yabancıların soğuk havada yerde oturmuş halde beklediği görüldüğünden ve kendileriyle görüşülen yabancılar 1 saattir beklediklerini dile getirdiğinden başka yerlere transfer edileceği için bahçede beklemek zorunda kalan yabancılar için olumsuz hava koşullarından korunabilecekleri ve söz konusu olabilecek diğer ihtiyaçlara uygun bekleme alanlarının oluşturulması,

95. Kapısında “Tadilattadır” yazan, içerisindeki kameranın üstünün naylonla ve bantla kapatılmış olduğu görülen ve jandarma personelinin giyinme odası olarak kullanıldığı öğrenilen odanın kötü muamele yapıldığı gibi farklı düşüncelere yol açmaması için odanın jandarma personelinin kullanımına tahsis edildiğinin kapıda belirtilmesi ve uygun bir noktaya odaya giriş ve çıkışları gösterecek bir kamera yerleştirilmesi,

96. Hijyen kiti⁷ ve terliği olmayan yabancılar görüldüğü için söz konusu malzemelerin dağıtımı ve kontrolünde daha özenli davranılması,

97. Merkezde böcekler olduğu görüldüğünden bu sorunla ilgili çalışma yapılması, ilaçlama sıklığının artırılması ve sonrasında gerekiyorsa odalarda temizlik yapılması,⁸

⁶ AİÖK, Hollanda 2007 Ziyareti [CPT/Inf (2008) 2], Bölüm 3, Kısım 14/26, para. 36: “CPT'nin görüşüne göre, (sığınmacı olsun ya da olmasın) gözaltında tutulan göçmenler, özgürlüklerinden mahrum bırakılmalarının başından itibaren, seçtikleri kişiyi bilgilendirme, bir avukata ve tıbbi bir doktora erişim hakkına sahip olmalıdır. Ayrıca, gözaltında tutulan göçmenler, hakları ve onlara uygulanacak prosedür hakkında gecikmeksizin ve anlayacakları bir dilde açıkça bilgilendirilmelidir. Bu amaçla, tüm göçmen tutuklulara sistematik olarak bu bilgileri ortaya koyan bir belge sağlanmalıdır; belge, ilgili kişiler tarafından en çok konuşulan dillerde mevcut olmalı ve gerekirse bir tercüman hizmeti sağlanmalıdır. İlgili kişiler, anlayabilecekleri bir dilde hakları konusunda bilgilendirildiğini beyan etmelidir.”

⁷ AİÖK, Yunanistan 2011 Ziyareti [CPT/Inf (2012) 1], Kısım 10/33, para. 38: İdari gözetim altındaki bütün yabancıları “düzenli aralıklarla ücretsiz bir temel temizlik seti (yeterli miktarda sabun, çamaşır deterjanı, tuvalet kâğıdı, şampuan, tıraş malzemeleri ve diş macunu ve diş fırçası) verilmelidir.”

⁸ Avrupa Parlamentosu ve Konsey Kabul Koşulları Direktifi (2013/33/EU) 17'nci maddeye göre; üye ülkelerin, uluslararası korunma talep edenlere geçimlerini sağlayacak ve fiziksel ve ruhsal sağlıklarını güvenceye alacak uygun bir yaşam standardı sunan maddi kabul koşulları sağlamaları gerekmektedir.

98. Akşam sayımlarında her yabancıya temiz çarşaf, yastık ve yorganı olup olmadığının kontrol edilmesi,⁹

99. Merkezin fiziki şartlarının erişilebilirliğe uygun olması için engelli odasının tuvalet ile banyoya giriş kısmında yer alan yüksek basamağın kaldırılması ve engelli asansörünün tamir edilmesi,¹⁰

100. Yabancıların telefonla konuşabilmek için sıra beklediği ve uzun saatler boyunca küçük bir alanda tutuldukları göz önünde bulundurularak havalandırma süresinin arttırılması,¹¹

101. Yabancıların günlerini verimsiz bir biçimde geçirdikleri ve etkinlik odasının aktif olarak kullanılmadığı görüldüğünden etkinlik odasının aktif kullanımının sağlanması, kurs, atölye gibi eğitici etkinliklerin hayata geçirilmesi konusunda gerekli girişimlerde bulunulması,¹²

102. Etkinlik odasında yer alan kitapların daha çok çocuklara hitap ettiği ve yetersiz olduğu görüldüğü için yetişkinlere hitap eden farklı dillerde ve türlerde kitaplar temin edilerek kitaplığın zenginleştirilmesi,¹³

103. Cep telefonlarına erişemediği için yakınlarının telefon numaralarına ulaşamayan ve yakınlarına haber veremeyen yabancılar olduğu görüldüğünden yabancıların cep

⁹ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), Sığınmacıların Gözaltına Alınmasına ve Gözaltı Alternatiflerine İlişkin Geçerli Kriterler ve Standartlar Hakkında Kılavuz İlkeler, 2012, para. 48/10: “Gözaltındaki sığınmacılara; yatak, iklime uygun yatak takımı, duş imkanı, tuvalet ve temiz giysi gibi temel ihtiyaçlar sunulmalıdır. Kendi giysilerini giyme ve tesisin güvenli yönetimine uygun şekilde duşta ve tuvaletlerde mahremiyet hakları vardır.”

¹⁰ Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Haklarına Dair Uluslararası Sözleşme'nin “Habilitasyon ve Rehabilitasyon” başlıklı 26'ncı maddesine göre: “Taraf Devletler engellilerin azami bağımsızlığını, tam fiziksel, zihinsel, sosyal ve mesleki becerilerini elde etmelerini ve yaşamın her alanına tam katılımlarını sağlamak için akran desteği dahil uygun tedbirleri etkin bir şekilde alır. Bu bakımdan Taraf Devletler özellikle sağlık, istihdam, eğitim ve sosyal hizmetler alanlarında kapsamlı habilitasyon ve rehabilitasyon hizmetlerini sunar; mevcut hizmetleri güçlendirir ve genişletir.”

¹¹ BMMYK, Adı Geçen İlkeler, para. 48/8: “Günlük olarak kapalı mekan veya açık hava rekreasyon faaliyetleri yoluyla bir şekilde fiziksel egzersizler yapma imkanı sunulmalıdır.”

¹² AİÖK, 19. Genel Rapor'dan Alıntı [CPT/Inf(2009) 27], para. 79: “Yasa dışı göçmenlere uygulanacak tutukluluk durumu, onların özgürlüklerinin kısıtlanmasının doğasını yansıtmıyorsa, sınırlı kısıtlamalar içeren ve çeşitlendirilmiş etkinlik rejiminden oluşmalıdır.”; AİÖK, Birleşik Krallık 2012 Ziyareti [CPT/Inf(2014) 11], para. 120: “Göçmenlerin gözaltında tutulduğu merkez bağlamında bir amaca yönelik faaliyetler, diğerlerinin yanı sıra dil kursları, bilişim/bilgisayar kursları, bahçecilik, sanat ve el sanatları, aşçılık becerileri ve ‘dünya mutfakları’ gibi kursları kapsayabilir.”

¹³ Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler'in “Eğitsel ve kültürel materyalleri elde etme hakkı” başlıklı 28'inci maddesine göre: “Tutulan veya hapsedilen bir kimse, mevcut kamu kaynaklarının imkan verdiği ölçüde ve tutma yerinde veya hapsedilen kişilerin güvenliği ve kamu düzenini sağlamak için gerekli makul sınırlara tabi olarak, makul miktarda eğitsel, kültürel ve basın ürünü ve aracını elde etme hakkına sahiptir.”

telefonlarından yakınlarının telefon numarasına erişebilmeleri için kontrollü olarak onlara yardımcı olunması,¹⁴

104. Merkeze gelen avukat ile noterlerin mağduriyet yaşamaması ve yabancılara hukuki hizmet vermenin caydırıcı unsurlarının bertaraf edilebilmesi için nizamiyede görev yapan memur sayısının ve avukat görüşme odalarının artırılması, nizamiyede bekleyenlerin kötü hava koşullarından korunabilecekleri şekilde üstü kapalı oturma alanı sağlanması,¹⁵

hususları Merkez İdaresi'ne tavsiye edilmektedir.

¹⁴ Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler'in "Tutulmasını aileye bildirme hakkı" başlıklı 16'ncı maddesine göre: "Tutulan veya hapsedilen bir kimse, gözaltına alınmasından ve tutulduğu veya hapsedildiği yerden başka bir yere nakledilmesinden hemen sonra gözaltına alınmasını, tutulmasını veya hapsedilmesini ve naklini ve nezarete tutulduğu yeri aile üyelerine veya kendisinin tercih ettiği başka uygun kişilere bildirme veya yetkili makamların bildirmesini isteme hakkına sahiptir."

¹⁵ AİÖK, 19. Genel Rapor'dan Alıntı [CPT/Inf (2009) 27], para. 82: "Bir avukata erişim hakkı, avukatla özel konuşma yapabilme ve ikamet, tutukluluk ve sınır dışı edilme ile ilgili konularda yasal danışmanlığa erişme hakkını içermelidir. Buna göre, yasa dışı göçmeler kendi kendilerine bir avukat atayacak ve ücretini ödeyecek durumda olmadıklarında, yasal yardıma erişimden faydalanabilmelidirler."